

Gaza-kriget i israeliska media

Hur framställs egentligen kriget i Gaza i israeliska massmedia? De två följande artiklarna granskar detta problem ur olika vinklingar.

”Israeliska medier osynliggör palestinierna”

Av Stéphanie Le Bars

Le Monde, 6 april 2024

Jérôme Bourdon, historiker och mediasociolog, är bosatt i Israel sedan 1997. I denna intervju analyserar han hur tidningar och tv-kanaler i Israel täcker den pågående offensiven i Gaza och vilken inverkan detta har på samhället i allmänhet.

* * *

Vad visar israeliska medier av kriget i Gaza för landets medborgare efter ett halvårs konflikt?

Den lilla minoritet i Israel som anser att det krävs ett eldupphör eller att armén begår medvetna grymheter i Gaza läser dagstidningen *Haaretz* eller oberoende nyhetssajter som *Hamakom Hachi Ham Begehenom* [Hetaste stället i helvetet] eller *+972 Magazine* [på engelska], skaffar sig information via internationella medier eller tack vare israeliska människorättsorganisationer. De som vill veta vad som händer i Gaza kan också använda sig av mängden vittnesmål från humanitära organisationer, som säger sig aldrig ha upplevt en liknande katastrof. Men sådana personer intervjuas aldrig i *mainstream*-medierna. Israeliska journalister, samt internationella medier, är förbjudna att rapportera från Gaza [bortsett från några timmars reportage som ”*embedded*”, dvs under arméns kontroll].

Majoriteten av Israels judar får inte se, eller vill inte se, något av det som de lidande invånarna i Gaza utsätts för. Till och med folk som betraktar sig som vänster, och för fred, medger att de känner liten, eller ingen alls, empati. Befolkningen är fixerad vid vad som hände den 7 oktober 2023 då fasorna hamnade på en ny nivå. Ekot av Shoah är starkt. Israelerna är övertygade om att landet gått ut i krig ”för att det inte fanns något annat alternativ”. De vet att lidandet existerar, men i grund och botten är det som lyfts fram att palestinierna råar för det. Det har gamla rötter och som kan exemplifieras med ett berömt uttalande av Golda Meir [premiärminister 1969-1974]: ”Vi tänker inte förlåta palestinierna att de tvingar oss att döda deras barn” och som återkommer idag också.

Israels ansvar framhålls bara av en mycket liten minoritet av journalister, aktivister och intellektuella. Medierna visar allmänheten vad den vill se, det egna lidandet som är så starkt närvarande, och inser inte att det för utländska medier är något redan passerat och att det till råga på allt inte går att jämföra med det som drabbar palestinierna under Israels militära offensiv.

Konkret, vad är det man får se på israelisk tv?

Kanal 12, eller 13, som ofta är vad som rullar i offentliga lokaler, eller den konservativa kanal 14 närstående premiärminister Benjamin Netanyahu, eller nyhetsajten *Ynet*, har slagit an patriotiska tongångar. Där visas soldater under insatser eller begravningar av döda som stupat. Foton av gisslan och deras familjer är ständigt närvarande i de medierna och i viss mening är det inte positivt för Netanyahu som ju en del anklagar för att inte gå med på den vapenvila som skulle kunna leda till deras frigivning.

Medierna återkommer regelbundet till våldet den 7 oktober, och gärna då det sexuella våldet eller det som frigiven gisslan berättat om. 7 oktober är hela tiden närvarande via nya

avslöjanden, dokumentärer och ständiga tillbakablickar. Det offentliga rummet är fyllt av foton av gisslan. Slagordet ”*Bring them home*”, på engelska eller hebreiska, finns överallt. Bilder av dem paraderar ständigt på nyhetskanalerna. Vittnesmålen i medierna ägnar sig ständigt åt pusslet kring 7 oktober med undersökande reportage om orsakerna till det stora misslyckandet ”säkerhetsmässigt” och det håller traumat vid liv. Det handlar om en kollektiv självupptagenhet, att man flyr in i sig själv, och som medierna uppmuntrar.

Hur ser bilden av armén ut i medierna?

De få kritiska rösterna mot armén, som bl a anser att militären agerar hämndlystet, hörs inte av i medierna. Det stämmer också med militariseringen av samhället, med nytt och förbättrat anseende för soldaterna. Bilder som militärer lägger ut på sociala medier om hur de ägnar sig åt övergrepp i Gaza väcker inget större missnöje, eller inget alls. I ett klimat av enorma sociala och politiska spänningar sluter man upp bakom armén.

Bilderna från Gaza visar soldaterna. Det är arméns version som står i förgrunden: om civila dödas i samband med utdelning av livsmedel beror det på att ”soldaterna känt sig hotade”. När det handlar om den palestinska enklaven och det som den drabbats av sker allt utifrån en säkerhetsvinkel och vad som är bäst för Israel. Palestinierna osynliggörs. Under demonstrationerna med krav på Netanyahus avgång [som börjat på nytt från slutet av mars] är att konstatera att det bara talas om Hamas och terrorister, aldrig om palestinier.

Är osynliggörandet av palestinierna något nytt?

För ett samhälle i krig – och det som pågår nu är bara det senaste kapitlet av ett långt krig mellan två folk – är avhumanisering och utmålande av fienden som djävulen själv ingenting nytt. Men nu har det nått en nivå utan motstycke och som skapar en klyfta mellan det israeliska perspektivet och de internationella mediernas. Israelerna och omvärlden befinner sig inte i samma värld. Även om grymheterna den 7 oktober och gisslantagandet haft en avgörande roll får man in glömma bort att redan före detta datum ägnade *mainstream*-medierna i Israel, på några få undantag när, inte de ockuperade palestinska territorierna något större intresse och till det finns många orsaker. Sedan andra *Intifadan* (i början av 2000-talet) betraktas i Israel palestinierna som huvudansvariga för att fredsprocessen gått i stöpt: I största allmänhet har högern, religiös eller inte, stärkt sitt inflytande och om protesterna mot Netanyahu någon gång också kritiserat bosättarnas våld har det mer haft att göra med fientlig inställning till den judiska högern än någon empati med palestinierna.

En del frågor har rests kring vad det innebär ”att tillintetgöra Hamas”, men stödet till att fortsätta kriget är utbrett. I Israel är frågan om att vara för eller mot dialog med palestinierna ersatt av ”för eller mot Bibi” [som Benjamin Netanyahu brukar kallas]: så var fallet redan före 7 oktober, men idag har anhängarna till dialog med palestinierna inte längre någon möjlighet att göra sig hörda.

Hur har händelsen med de sju hjälparbetare som dödades den 1 april behandlats?

Inte mycket annorlunda än andra ”incidenter” där den israeliska armén skjutit på civila i köer för livsmedel, för att inte tala om de tre ur den israeliska gisslan som lyckades fly. När Netanyahu kommer med bleka ursäkter om att ”det är sånt som händer i krig” avspeglar det bara en allmän uppfattning.

Förstår israelerna att landets image försämrats rejält utomlands?

Hur Israel behandlas av utländska medier är ett återkommande och gammalt tema som gjort den palestinska frågan till något underordnat. Och resultatet blir ungefär: utländska medier tycker inte om oss, ”hela världen är emot oss”, där vill man inte höra talas om det sexuella våldet, eller i så fall alldeles för sent.

Bilden av Europa är hur som helst mycket negativ i Israel. Och till och med USA betraktas inte längre som den trogne och oumbärlige bundsförväntan, vilket är något nytt. Demonstrationer för palestinierna eller polemiken på universitet i USA [bl a på Harvard där en grupp pro-palestinier undertecknat en txt med kritik av "Israels våld"] ges stor uppmärksamhet för att framhäva hur mycket omvärlden blundar för antisemitism och anti-sionism.

Och till syvende och sist är det mycket mer uppståndelse kring vad som händer med gisslan, om ultra-ortodoxa ska bli inkallade i armén eller hur Iran agerar än förhållandena under kriget i Gaza eller vad palestinierna utsätts för.

"Hindra journalister från att komma in i Gaza – ett sätt att föra världssopinionen bakom ljuset"

Av Rachida El Azzouzi

Mediapart, 9 april 2024

Staten Israel är "rädd för journalister". Det säger Haggai Matar, ett av namnen bakom de israelisk-palestinska nyhetsmedierna *+972 Magazine* eller *Local Call* som svarat för avslöjandena om hur den israeliska armén använder sig av artificiell intelligens för att spåra "terrorister" i Gaza.

"Tvärtom vad som påstås använder sig inte Israels armé av artificiell intelligens för att identifiera terrorister eller försöka få fram vilka personer som är terrorister." Så lød de israeliska myndigheternas svar på den väl underbyggda undersökning som gjorts av den israeliske journalisten Yuval Abraham tillsammans med den palestinska journalisten Basel Adra om hur Israel driver bort palestinier och förstör deras hus på den ockuperade Västbanken. Filmen prisbelönades nyligen vid *Berlinalen*.

I denna film som gjorts för det oberoende israelisk-palestinska engelskspråkiga nyhetsorganet *+972 Magazine* och *Local Call*, dess avläggare på hebreiska, och som fått Vita huset och FN:s generalsekreterare att reagera visar Yuval Abraham den israeliska arméns förfärande användning av artificiell intelligens (AI) i Gaza via ett program som döpts till *Lavender* (Lavendel).

Granskningen bygger på vittnesmål från sex israeliska underrättelseofficerare, som uppgett sig använda sig av detta program. Yuval Abraham avslöjar hur armén pekat ut tiotusentals invånare i Gaza som suspekta och värda att dödas. De har spårats genom ett målsökningssystem inom AI "med ytterst lite mänsklig verifiering och baserat på ganska slappa villkor för dödande".

Lavender anger antal personer att döda: mellan 15 och 100 för en flygråd, beroende på hur många högt uppsatta inom Hamas det handlar om och då utan att det funnits någon direkt koppling till den islamistiska organisationens militära gren.

Det var under de första veckorna av Israels bombningar i Gaza som programmet ska ha spelat "en central roll". 37 000 mänskliga mål "valdes ut", ofta när de befann sig i sina hem tillsammans med sina familjer.

Lavender existerade redan före det nuvarande kriget men hade då inte denna industriella omfattning. Israel har aldrig dolt att man använder sig av AI, som under operationerna i Gaza som som betecknats som "första kriget med artificiell intelligens". Enligt Yuval Abraham har man den här gången använt sig av ett nytt system i Gaza: *Where's Daddy?* med uppgift att leta rätt på utpekade personer och bomba dem hemma.

I november 2023 berättade en israelisk officer för *+972 Magazine* hur denna nitiska användning av artificiell intelligens höll på att förvandlas till "en fabrik för mord i massomfattning". Det gav då uppmärksamhet åt detta mediaorgan, som drivs av israeliska och palestinska journalister, och *Local Call*, det enda nyhetsmedium att på hebreiska skildra verkligheten i Gaza.

Mediapart har i Tel Aviv träffat ett av namnen bakom de båda nyhetsorganen, journalisten Haggai Matar, chefredaktör för *+972* och även en av redaktörerna för *Local Call*.

Yuval Abrahams avslöjanden har gett eko internationellt. Hade du väntat dig det?

Att *The Guardian* tog upp ämnet bidrog till genomslaget internationellt, men framför allt är det Yuval Abrahams arbete, det är en utmärkt journalist, som ska lyftas fram. Han har ägnat sig åt ett mycket svårt arbete om en av de mäktigaste arméerna i världen. Och det har utmynnat i ett resultat efter en enorm arbetsinsats.

Vi är stolta över honom och vad han fått fram. Användningen av artificiell intelligens är ett globalt problem. Och blir det än mer när den används i samband med ett krig som här i Gaza genom urval av måltavlor, urval av information, osv. Det handlar om en oerhört farlig utveckling.

Jag är försiktig när jag säger att militären agerar utan någon mänsklig insyn, för jag tänker inte frita dem som tillverkar dessa system, som bestämmer parametrarna och som använder sig av de rekommendationerna. Vi fortsätter granskningen.

Vad säger användningen av dessa system om staten Israels metoder i detta krig?

Staten tillgriper extrema åtgärder, aldrig tidigare skådade, när det gäller förbrytelser i massomfattning, krigsförbrytelser och bombningar i blindo. Vi har avslöjat – och Yuvals senaste reportage visar det än mer – den israeliska arméns kusliga medvetna politik i syfte att förstöra infrastruktur, döda civila, åstadkomma en enorm humanitär katastrof, att svälta ut befolkningen.

Det handlar om en rent ut folkmordsinriktad retorik från en del israeliska ledare, men också från delar av den allmänna opinionen. Det rör sig om en förfärlig och farlig verklighet, som kommer att leda till att extremismen får ytterligare näring både i det israeliska och det palestinska samhället. Ju mer våldet breder ut sig, ju mer förstörelse, desto mer ökar rädslan för den andre och desto mindre blir förtroendet för motparten. Det hela driver oss bara djupare ner i avgrunden.

Vad är din analys av sex månader av krig?

Det är total katastrof. Framför allt för palestinierna men också för Israel. Extremhögern i Israel är missnöjd för den vill gå ännu längre och förstöra Rafah, driva ut alla palestinier och upprätta bosättningar. Men jag anser det vara ett misslyckande för alla israeler.

Vi har inte lyckats få hem de flesta i gisslan. De dör en efter en i Gaza. En del dödades av Hamas, andra av sitt eget lands armé, andra av sjukdomar. Inom landet har vi över 100 000 som tvingats lämna sina hem. Något aldrig tidigare skådat.

Offren för det som hände den 7 oktober 2023 får inte det stöd de behöver. Internationellt är Israel mer isolerat än någonsin. Hamas är fortfarande ganska starkt och har starkt stöd i det palestinska samhället.

När kriget gick in på sin sjunde månad präglades det av stora demonstrationer där tusentals personer i Israel krävde frigivning av gisslan men också att premiärminister Benjamin Netanyahus skulle avgå. Kommer protesterna att förändra något?

Samhället är kluvet i två delar när det gäller synen på Netanyahu. Så var fallet redan före kriget men sedan den 7 oktober har hatet och misstänksamheten mot honom bara ökat. De flesta i Israel anser att han misslyckats och borde avgå. Men de skiljer sig åt beträffande när: nu eller när kriget är avslutat. Och för att rädda sitt skinn har Netanyahu intresse av att kriget fortsätter i det oändliga.

För majoriteten i Israel är det enda verkliga alternativet att en gång för alla besegra Hamas – något som jag anser vara omöjligt. Motsättningarna handlar om frigivningen av gisslan, inte om att få stopp på kriget. Inte heller de som kritiserar Netanyahu är motståndare till kriget, bortsett från en liten minoritet.

Hur förklarar du att det efter ett halvårs krig verkar svårt, för att inte säga omöjligt, för en stor majoritet av befolkningen i Israel att mana till stopp för massakern på civila i Gaza?

Israeliska medier visar nästan inget av vad som sker i Gaza. En hel värld har i ett halvår kunnat se vad Israel har för sig i Gaza, men det gör inte israelerna. De har inte minsta aning för på tv eller i radio talar ingen om det. Där talas bara om den militära utgångspunkten: armén har dödat den eller den terroristen, erövrat det eller det stycket mark, men aldrig något om vad som drabbar Palestina och palestinierna.

Däremot talas det varje dag om 7 oktober och de i sanning förfärliga saker som hände den dagen. Israels befolkning har inga möjligheter att få veta vad man i världen i övrigt känner till om vad som pågår i Gaza. Det är inte första gången vi konstaterar det under Israels krig, men det är helt klart värre än någonsin.

Israelisk politik bär också skulden för den nationella filosofi som byggts upp om judisk överlägsenhet och där vi bara bryr oss om vad judar råkar ut för.

I de flesta andra länder ligger det inget särskilt radikalt i att säga att alla medborgare förtjänar samma behandling. Men här är det det. Att säga att alla som bor här förtjänar samma rättigheter, samma trygghet, samma behandling är helt enkelt främmande för stämningarna i det judiska samfundet.

Det här är något som är ingrott i utbildningsväsendet, i mediernas sätt att fungera och där man aldrig rapporterar om något som drabbar andra än judar. Det har lett till en informationsmässig och ideologisk bubbla där man inte vill se sitt ansvar för den andre, i första hand palestinierna, men även i internationell skala.

Därmed uppfattas genast all kritik utomlands som antisemitism. Och hur skulle det kunna vara på något annat sätt då ju all kritik mot oss inte kan vara annat än antisemitisk, eftersom vi aldrig gör något som är dåligt?

Ser du någon politisk utväg, något efter Netanyahu som ju ockuperat den politiska scenen i Israel i över tjugo år?

Problemet inskränker sig inte till Netanyahu och att byta ut honom är långt ifrån tillräckligt. Än en gång, majoriteten i samhället stöder detta krig. Benny Gantz, den person som verkar mest sannolik som ersättare till Netanyahu, sitter i regeringen och har en central roll i detta krig. Om han hade makten tror jag att han skulle underteckna ett avtal om eldupphör och få gisslan frisläppt och då skulle många här vara nöjda.

Men det skulle ju inte lösa några av de grundläggande problemen. Jag kan inte minnas någon tid som varit så dystert, då det varit så svårt att tala med israelerna om de viktiga frågorna. Andra former av påtryckningar behövs för att en sådan förändring ska bli möjlig. Det krävs internationella påtryckningar för att få staten Israel att medge att man står i spetsen för en

apartheidregim och att den måste upphöra. Det är där vi måste börja. Alla måste tillerkännas grundläggande rättigheter.

Din tidning är en strimma av hopp, bevis för att israeliska och palestinska journalister kan arbeta tillsammans, skapa en oberoende journalistik och bevaka en av de svåraste konflikterna i världen. Hur gick det till när +972 skapades?

+972 grundades 2010 av israeliska journalister och bloggare, så småningom anslöt sig också palestinier. Allt som reaktion på kriget i Gaza 2008-2009 (Operation "härdat bly") och mediernas behandling av det.

Vi utgick från ett konstaterande: det råder en enorm klyfta gentemot de internationella mediernas sätt att bevaka konflikten, och i synnerhet av kriget. Djupt vinklade versioner är förhärskande, som den om Israel som liberal demokrati, ett skydd för Väst, som bekämpar terrorister och så den om de två lägren – israeler och palestinier – som strider mot varandra på jämställd fot.

Så ser inte verkligheten ut. Från havet till Jordan kontrolleras allt territorium av en enda regering, en enda stat: Israel. Det bestämmer tillvaron för alla som bor här. Att förstå hur palestinerna utsätts för kolonialt förtryck av Israel i den sortens enstatslösning är avgörande för hur vi ska kunna förstå varför det blir krig och det våld som flammade upp nu.

Vi är inte ute efter att komma med en enda version. Och det gör det möjligt för oss att fungera, vi är ett nyhetsorgan och inte ett politiskt parti. Vi har inget behov av att vara överens om något specifikt program, "Så ser lösningen på konflikten ut" eller "Så här kommer tillvaron att se ut i framtiden". Vi har våra motsättningar och vi låter dem komma fram genom att ge plats åt en rad olika betraktelsesätt.

Till exempel har vi ingen redaktionell policy när det gäller begreppet "folkmord". En del använder sig av det, andra inte. Den friheten är en del av vilka vi är.

Däremot har vi en redaktionell policy, grundläggande värderingar, och som dessvärre inte är särskilt vanliga i det politiska läget i dag. Vi är fast beslutna att motsätta oss apartheid, ockupationen och bosättningarna. Vi står för en grundläggande rättvisa och jämlikhet för alla invånare i detta land.

För närvarande är majoriteten av ert redaktionsteam palestinier, bl a redaktionschefen Ghousoon Bisharat, som kom till er i september 2023 ...

En del ser projektet som i första hand judiskt och så såg det också ut till en början. Men så är inte längre fallet. Vi är mycket stolta över den utvecklingen som också fått mycket konkreta följder. När kriget startade i oktober kunde Ghousoon Bisharat mycket snabbt hitta fem nya palestinska journalister i Gaza.

+972 är på engelska. Den har hela tiden främst riktat sig till en utländsk publik. Hälften av våra läsare finns i Nordamerika, 20 procent i Storbritannien. Resten är fördelad på hela världen, exempelvis i Tyskland. Men mycket få befinner sig här. Israeler och palestinier föredrar att läsa nyheterna på sitt eget språk.

Var du orolig för att 7 oktober skulle knäcka enigheten inom ert team?

Vi blev alla förkrossade av massakern den 7 oktober och av den som sedan följt i Gaza. Men de principer som förenar oss, vår bi-nationella karaktär, har gjort att de tragedierna – som samtliga av oss fördömer – inte tagit död på vårt engagemang för det arbete vi utför och heller inte vår ömsesidiga solidaritet.

Den första artikel vi publicerade den 7 oktober, med min signatur, erinrade om att konflikten Israel-Palestina inte började den 7 oktober 2023. Det innebär inte något rättfärdigande av de grymheter Hamas gjorde sig skyldigt till den dagen.

Men om vi vill förstå varför detta händer och få ett slut på det måste vi tala om de decennier som föregått 7 oktober. Att inte se 7 oktober som något exceptionellt är verkligen något som präglar det sätt vi arbetar på.

Att säga något sådant idag när man är israel i Israel har väl sina risker ...

Det är mycket svårt och till och med farligt. En journalist och vän fick se sitt hus attackerat av judiska extremister för att han kritiserat Israels massaker på barn i Gaza. Jag kan stå härnäst i tur. Samtidigt är min ställning privilegierad jämfört med resten av vårt team.

Palestinska kollegor, medborgare i staten Israel, känner sig tvingade att tåga. Efter 7 oktober kan de i likhet med dussintals andra bli arresterade bara för något de skrivit på Facebook, för att ha gillat något. De är tvingade till tystnad på ett mycket värre sätt än vi israeliska judar.

Och naturligtvis har vi våra kollegor i Gaza som kämpar med livet som insats. Några har sett familjemedlemmar dödas, andra har med nöd och näppe klarat sig under bombningarna. En av våra tidigare medarbetare och hela hans familj dödades.

Palestinska journalister, de enda som får befinna sig på plats i Gaza, betalar ett högt pris. Israels regering vägrar fortfarande att släppa in internationella medier i enklaven, en attack utan motstycke på rätten att informera.

Israel är rädd för journalistik. Att hindra utländska journalister från att rapportera på plats är att lura världsoinionen med följande argument: "Tro inte det minsta på vad ni får höra av palestinierna. Deras journalister är inte pålitliga." Så skulle Israel inte kunna säga om internationella journalister, ingen skulle kunna blunda för deras reportage.

Dessutom skulle den internationella upprördheten se ut på ett helt annat vis om lika många utländska journalister som arbetar för kända och ansedda medier hade blivit dödade av Israel. Detta måste bestämt fördömas: Israel har dödat palestinska journalister utan motstycke.

Översättning: *Björn Erik Rosin*